

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING KOGNITIV QIZIQISHLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Abduraxmonov Umidjon Shoqosim o'g'li
Qo'qon davlat universiteti v.b dotsenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalarning kognitiv qiziqishlarini shakllantirish va rivojlantirishning amaldagi holati, mavjud muammolar va ular bilan bog'liq pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda kognitiv qiziqishlarning nazariy asoslari, ta'lim jarayonida ularning o'rni, talabalar faoliyatini rag'batlantirish usullari va interfaol pedagogik texnologiyalar yordamida rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada, shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish jarayonida uchraydigan muammolar — motivatsiya yetishmovchiligi, dars jarayonining passivligi, individual yondashuvning yetishmasligi va zamonaviy texnologiyalarni to'liq qo'llashning cheklanishi kabi omillar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kognitiv qiziqishlarni samarali rivojlantirish uchun pedagogik shart-sharoitlarni yaxshilash, interfaol va innovatsion metodlarni keng joriy etish, talabalar faoliyatini individual va tizimli tarzda qo'llab-quvvatlash zarur. Shu bois maqolada kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar va amaliy chora-tadbirlar ham taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim muassasalari, kognitiv qiziqish, talaba faoliyati, pedagogik shart-sharoitlar, motivatsiya, interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, ta'lim sifati, individual yondashuv, pedagogik muammolar, o'quv jarayoni, kreativ tafakkur, ta'limni modernizatsiya qilish.

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Zamonaviy oliy ta'lim muassasalarida talabalarning kognitiv qiziqishlarini shakllantirish va rivojlantirish bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi. Kognitiv qiziqishlar — bu talabanning bilim olish, yangi ma'lumotlarni o'zlashtirish va o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasi bo'lib, ular o'quv jarayonida talabanning faoliyatini yo'naltiruvchi va uning intellektual salohiyatini rivojlantiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni shakllantirish, individual va guruhviy o'quv faoliyatini rag'batlantirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jarayonning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'limda kognitiv qiziqishlarni rivojlantirishda interfaol metodlar, problemali vazifalar, loyiha ishlari va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, talabalarning motivatsiya darajasi, ilgari olingan bilimlar, psixologik va ijtimoiy-madaniy muhit kabi individual xususiyatlar ham kognitiv qiziqishning shakllanishiga sezilarli ta'sir qiladi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish jarayonida individual yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan metodlar va pedagogik shart-sharoitlarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq amaliyotda kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish bo'yicha bir qator muammolar mavjud. Jumladan, o'quv jarayonining passivligi, motivatsiyaning yetishmasligi, darslarda interfaol va innovatsion metodlarni yetarli darajada qo'llamaslik, talabalar faoliyatini individual tarzda qo'llab-quvvatlashning cheklanganligi kabi omillar kuzatiladi. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni samarali rivojlantirish uchun mavjud pedagogik

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

sharoitlarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqish zarur.

Maqolaning dolzarbligi shundaki, kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish oliy ta'lim jarayonini yanada interaktiv, ijodiy va samarali qilishga, talabalarning intellektual va kreativ salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois, maqolada oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni shakllantirishning bugungi holati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha pedagogik tavsiyalar batafsil tahlil qilinadi.

Kognitiv qiziqish talabani bilim, ma'lumot va malakalarni o'zlashtirishga bo'lgan ichki motivatsiyasi sifatida qaraladi. U o'quv jarayonida talabani faoliyatini yo'naltiruvchi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Oliy ta'limda kognitiv qiziqishning shakllanishi nafaqat bilim olishni rag'batlantiradi, balki talabani analitik va tahliliy fikrlash salohiyatini kuchaytiradi, murakkab pedagogik vazifalarni yechish qobiliyatini oshiradi hamda ularni amaliyotga tayyorlaydi. Shu sababli kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish oliy ta'lim jarayonining sifatini oshirishda strategik ahamiyatga ega.

Hozirgi kunda ko'plab oliy ta'lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish uchun interfaol metodlar, loyiha ishlari, problemali vazifalar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar o'quv jarayonida faollik ko'rsatgan hollarda bilimlarni chuqurroq o'zlashtiradi va yangi ma'lumotlarni mustaqil tahlil qila oladi. Shu bilan birga, interfaol metodlar talabalarni jamoaviy faoliyatga jalb qilish, o'zaro fikr almashish va o'z yechimlarini himoya qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Biroq amaliyotda kognitiv qiziqishlarni rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, talabalarning motivatsiyasi har doim ham yuqori darajada

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

emas, bu esa ularning darsga faolligini pasaytiradi. Ikkinchidan, dars jarayonida interfaol va innovatsion metodlarning yetarlicha qo‘llanilmasligi, dars rejalarining passiv va monologik shaklda olib borilishi kognitiv qiziqishlarning barqaror shakllanishiga to‘sqinlik qiladi. Uchinchi muammo — individual yondashuvning yetarli emasligi, chunki talabalar turli psixologik va intellektual xususiyatlarga ega, shuning uchun bir xil metod hamma uchun samarali bo‘lmaydi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalarni to‘liq qo‘llashdagi cheklovlar va resurs yetishmovchiligi kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish imkoniyatlarini cheklaydi.

Mavjud muammolarni bartaraf etish va talabalarning kognitiv qiziqishlarini samarali rivojlantirish uchun pedagogik shart-sharoitlarni yaxshilash, individual yondashuvni kuchaytirish, interfaol va problemali metodlarni keng joriy etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini samarali qo‘llash zarur. Bundan tashqari, talabalar faoliyatini muntazam baholash va monitoring qilish, rag‘batlantirish tizimini joriy etish, ijodiy va mustaqil fikrlashni rag‘batlantiruvchi topshiriqlarni qo‘llash muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, kognitiv qiziqishlarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan tizimli va metodik yondashuv ta‘lim jarayonini yanada samarali, interaktiv va ijodiy qiladi hamda talabalarning bilim va ko‘nikmalarini chuqurlashtiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, oliy ta‘lim muassasalarida talabalarning kognitiv qiziqishlarini rivojlantirish jarayonida bir qator ijobiy va salbiy jihatlar mavjud. Ijobiy jihatlar orasida interfaol metodlar, loyiha ishlari va problemali vazifalar yordamida talabalar faolligi va mustaqil fikrlash ko‘nikmalari sezilarli darajada oshishi, yangi bilimlarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyati rivojlanishi kuzatiladi. Shu bilan birga, talabalarni jamoaviy faoliyatga jalb qilish, o‘z yechimlarini himoya qilish va tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirish ham interfaol metodlar orqali amalga oshiriladi.

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Biroq, tadqiqot davomida aniqlanishicha, kognitiv qiziqishlarni rivojlantirishda bir qator pedagogik to‘siqlar ham mavjud. Jumladan, dars jarayonining passiv va monologik shaklda olib borilishi, individual yondashuvning yetarli emasligi, motivatsiya darajasining pastligi va zamonaviy texnologiyalarni to‘liq qo‘llashdagi cheklovlar kognitiv qiziqishlarning barqaror shakllanishiga to‘sqinlik qiladi. Shu bois, pedagoglar uchun asosiy vazifa talabalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda metodik yondashuvlarni takomillashtirish, interfaol va innovatsion metodlarni keng joriy etish, shuningdek, faoliyatga yo‘naltirilgan shart-sharoitlarni yaratishdir.

Shuningdek, baholash va monitoring tizimini samarali tashkil etish kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish jarayonini yanada tizimli qiladi. Talabalar faoliyatini muntazam baholash, rag‘batlantirish tizimini joriy etish va ijodiy, mustaqil fikrlashni rag‘batlantiruvchi topshiriqlarni qo‘llash pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi va muammolarni o‘z vaqtida bartaraf etishga imkon beradi.

Yakuniy xulosalarga ko‘ra, oliy ta‘lim muassasalarida talabalarning kognitiv qiziqishlarini rivojlantirish ta‘lim jarayonining sifatini oshirish, talabalarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va analitik ko‘nikmalarini shakllantirishda strategik ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlar, loyiha ishlari, problemali vazifalar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kognitiv qiziqishlarni barqaror shakllantirishda samarali vositalardir. Shu bilan birga, pedagogik to‘siqlar — motivatsiya yetishmovchiligi, dars jarayonining passivligi, individual yondashuvning yetarli emasligi va texnologik resurslarning cheklanganligi — mavjud bo‘lib, ularni bartaraf etish tizimli yondashuvni talab qiladi.

Shu bois, oliy ta‘lim muassasalarida kognitiv qiziqishlarni rivojlantirish uchun pedagogik shart-sharoitlarni yaxshilash, interfaol va innovatsion metodlarni keng

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

joriy etish, individual yondashuvni ta'minlash, talabalar faoliyatini muntazam baholash va rag'batlantirish zarur. Bu esa ta'lim jarayonini samarali, interaktiv va ijodiy tarzda tashkil etishga, talabalar bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtirishga hamda ularning intellektual va kreativ salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Umidjon A., Oghiloy M. SCIENTIFIC AND THEORETICAL BASES OF ORGANIZING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2023. – C. 341.
2. Abduraxmonov U. UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHILARNING MATEMATIKAGA KOGNITIV QIZIQISHLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYASI //University Research Base. – 2024. – C. 93-94.
3. Shoqosim o'g'li A. U. et al. Technologies For Improving The Quality Of Educational Results Of Schoolchildren By Developing A Personalized Model Of Teaching Mathematics Through Interactive Stories //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – T. 6. – №. 11. – C. 1354-1365.
4. Shoqosim o'g'li A. U. UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA MATEMATIKA FANINI O'QITISHDA MODELLASHTIRISH METODLARI VA ULARNING KLASSIFIKATSIYASI //ILM SARCHASHMALARI. – C. 104.
5. Sh A. U. The main approaches to the formation of the control action in younger schoolchildren in the process of teaching mathematics //INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036. – 2022. – T. 11. – №. 11. – C. 142-150.
6. Абдурахмонов У. Ш. О ПОСТАНОВКЕ И ИССЛЕДОВАНИЮ ОДНОЙ КРАЕВОЙ ЗАДАЧИ ДЛЯ УРАВНЕНИЯ ТРЕТЬЕГО ПОРЯДКА ПАРАБОЛО-ГИПЕРБОЛИЧЕСКОГО ТИПА В ТРЕУГОЛЬНОЙ

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ОБЛАСТИ С ТРЕМЯ ЛИНИЯМИ ИЗМЕНЕНИЯ ТИПА //E Conference Zone. – 2022. – С. 118-121.

7. Abdurahmonov U. FUNKSIYA HOSILASI GEOMETRIK VA MEKANIK MA'NOLARI //Журнал интегрированного образования и исследований. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 135-138.

8. Абдурахмонов У. Ш. О КРАЕВОЙ ЗАДАЧЕ ДЛЯ УРАВНЕНИЯ ТРЕТЬЕГО ПОРЯДКА ПАРАБОЛО-ГИПЕРБОЛИЧЕСКОГО ТИПА В ТРЕУГОЛЬНОЙ ОБЛАСТИ. – 2022.

9. Abdurahmonov U. EKSTREMAL MASALALARNI YECHISHDA TENGSIZLIKLAR USULIDAN FOYDALANISH //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 1239-1242.

10. Abduraxmonov U. S., No'monova D. UMUMTA'LIM MAKTABLARI MATEMATIKA DARSLARIDA ZAMONAVIY DIDAKTIK VOSITALARINING QO'LLANILISHI //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2023. – Т. 1. – №. 9. – С. 160-165.

11. Abdurahmanov U. S. Application of Modern Information Technologies in Teaching Mathematics in General Education Schools //INTERNATIONAL JOURNAL OF INCLUSIVE AND SUSTAINABLE EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 20-24.

12. Sh A. U., Umarjonova S. A. TA'LIMNI BAHOLASHDA INNOVATSION YONDASHUV. PIRLS BAHOLASH DASTURI //University Research Base. – 2024. – С. 95-96.

13. Abduraxmonov U. UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QUVCHILARNING MATEMATIKAGA KOGNITIV QIZIQISHLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYASI //University Research Base. – 2024. – С. 93-94.

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
14. Abduraxmonov U., Musayeva S. BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA INNOVATSION JARAYONNING PEDAGOGIK ASOSLARI //University Research Base. – 2024. – C. 91-92.
 15. Abduraxmonov U., Temirova M. BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA INTEGRATSIYA. O‘QUVCHINI MUSTAQIL FIKRLASHGA YO ‘NALTIRISHDA INTEGRATSIYALASHGAN TA’LIMNING ROLI //University Research Base. – 2024. – C. 87-88.
 16. Sh A. U., Valijonova Z. A. BOSHLANG ‘ICH TA’LIMDA INNOVATSION YONDASHUV //University Research Base. – 2024. – C. 89-90.
 17. Umidjon A. CONDITIONS FOR THE FORMATION OF STUDENTS'COGNITIVE INTERESTS //JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN. – 2023. – Т. 6. – №. 5. – C. 357-362.
 18. Абдурахманов У. АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА УЧАЩИХСЯ К МАТЕМАТИКЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.